

УДК 72.05:364.62-053.2]:355.01(043.2)

Нечипоренко Дарина Олександрівна, студентка кафедри дизайну

Гаркін Петро Володимирович, науковий керівник, старший викладач кафедри дизайну, член Спілки дизайнерів України

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Київ, Україна

РЕКРЕАЦІЙНІ ЦЕНТРИ ЯК ОСЕРЕДКИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Анотація. У тезах розглянуто діяльність рекреаційних центрів як осередків психологічної підтримки дітей у період війни. Дослідження спрямоване на вивчення ролі рекреаційних просторів у стабілізації емоційного стану, соціальної адаптації та відновленні базового відчуття безпеки серед дітей, які пережили травматичний досвід. Особливу увагу приділено специфіці функціонування таких центрів на неокупованих територіях України та їхньому впливу на формування здорового середовища для розвитку особистості.

Розглянуто приклади застосування культурно-комунікаційних програм та групових занять, які довели свою ефективність у процесі психологічної реабілітації дітей. Здійснено порівняльний аналіз українського і європейського досвіду в контексті організації подібних центрів для дітей, що пережили наслідки збройних конфліктів.

Ключові слова: рекреаційні центри, емоційний стан, психологічна підтримка, діти, війна, соціальна адаптація.

Вступ. Повномасштабна війна в Україні радикально змінила умови дитячого життя: вимушені переміщення, втрата звичного способу життя, невизначеність та вплив повітряних тривог, суттєво підвищили ризики проблем з психологічним станом у дітей і підлітків. Вони належать до найбільш психологічно вразливих категорій населення. Травматична подія здатна суттєво вплинути на їхній подальший психологічний розвиток і формування особистості [1]. У відповідь на ці виклики на неокупованих територіях України виникає потреба у рекреаційних центрах для дітей — від тимчасових дитячих «центрів» до стаціонарних і реабілітаційних таборів.

Ці місця мають виконувати комплексну функцію: забезпечувати безпечне середовище для навчання та гри, давати доступ до психосоціальної підтримки й сприянню соціальної інтеграції дітей у суспільство. Масштабні програми, такі

як ЮНІСЕФ в Україні (проект «Спільно») і практики благодійних фондів «Voices of Children», «UCARE», «Caritas Ukraine» та міжнародних організацій слугують емпіричною базою для аналізу умов і ефективності роботи рекреаційних центрів.

Основна частина. Дослідження ґрунтується на аналізі з відкритих джерел, зокрема матеріалів ЮНІСЕФ Україна, звітів благодійних організацій «Voices of Children», «UCARE», «Caritas Ukraine», публікацій у відкритих медіа та соціальних мережах, що висвітлюють діяльність дитячих рекреаційних центрів у воєнний період. Також застосовано метод контент аналізу (опис практик, цитати фахівців, характеристики програм), а також порівняльний аналіз для оцінки різних форматів роботи з дітьми у межах гуманітарних ініціатив.

Український досвід створення рекреаційних центрів для дітей у воєнний час демонструє інтеграцію соціально-психологічних й культурно-освітніх підходів. Одним із показових прикладів є проект «Спільно. Точка зустрічі» реалізований у партнерстві з Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ Україна) та місцевими громадами. З березня 2024 року в межах цього проекту організація спільно з волонтерами та кваліфікованими викладачами проводить для дітей і підлітків заняття з арт-терапії, медіаграмотності, англійської мови та протимінної безпеки [2].

Психологи відзначають, що головною цінністю таких центрів є створення простору довіри та безпеки. За спостереженнями фахівців, діти, які пережили війну, часто стикаються з відчуттям втрати — домівки, близьких, звичних речей і соціальних зв'язків. Це породжує внутрішню образу та дезорієнтацію, що може перерости у відчуження від світу. У рекреаційних центрах вони поступово відновлюють почуття захищеності, отримуючи підтримку від дорослих і можливість відчути себе у стабільному середовищі [3].

Данні активності поєднують освітню, психологічну й соціальну складові: діти не лише отримують знання, а й відновлюють навички комунікації, довіри й співпраці. У багатьох громадах «Точки зустрічі» виконують роль стабілізаційних просторів, де дитина може відчути безпеку та підтримку дорослих. За даними ЮНІСЕФ, лише у 2024 році понад 30 тисяч дітей скористалися послугами подібних центрів на неокупованих територіях України.

Порівняння українського досвіду із міжнародними практиками показує, що ключові принципи організації рекреаційних просторів для дітей у кризових умовах

є подібними: безпечне середовище, участь громади, кваліфікована психологічна допомога та творчі методики реабілітації.

У країнах Європейського Союзу, зокрема у Польщі та Німеччині рекреаційні простори для дітей, які пережили травматичний досвід війни чи міграції, створюються на базі освітніх і громадських інституцій за підтримки держави. Їхня діяльність спрямована на відновлення відчуття стабільності, формування навичок адаптації до нових умов та розвиток соціальної взаємодії молодіжних хабів.

У Польщі з 2022 року активно діють Центри інтеграції для дітей українських біженців, створені спільно з ЮНІСЕФ, Міністерством освіти та місцевими органами влади. У цих просторах діти можуть відвідувати безкоштовні заняття з мови, творчості, спорту, а також отримувати консультації психологів. Особливий акцент робиться на створенні атмосфери прийняття та безпеки, що є ключовим чинником успішної адаптації.

У Німеччині схожа модель реалізується в межах ініціатив «Child friendly spaces», підтримуваних Міжнародною організацією з міграції (IOM) та «Save the Children». Тут упроваджується системний підхід, коли освітні активності поєднуються з психосоціальною реабілітацією. Дослідження показують, що в таких умовах діти швидше відновлюють здатність до навчання й формують позитивну самооцінку.

Досвід США у створенні «Community Recreation and Resilience Centers» після стихійних лих та кризових подій демонструє інший, але сумісний підхід. У цих центрах поєднано освітню, спортивну та терапевтичну діяльність, спрямовану на відновлення психологічної рівноваги дітей. Принцип міждисциплінарної співпраці — участь психологів, педагогів, тренерів і соціальних працівників — забезпечує комплексність допомоги [4]. Важливим елементом є системний моніторинг емоційного стану дітей та адаптивне планування занять відповідно до результатів спостереження.

Висновки. Рекреаційні центри під час війни виконують важливу функцію відновлення психічного здоров'я, соціальної адаптації та відчуття безпеки у дітей. Український досвід, зокрема проєкт «Спільно. Точка зустрічі» за підтримки ЮНІСЕФ, доводить ефективність поєднання освітніх, творчих і спортивних практик у роботі з травмованими дітьми. Порівняння з міжнародними моделями показує спільні принципи — безпечне середовище, участь громади, міждисциплінарна підтримка. Українські центри вирізняються гнучкістю та здатністю адаптуватися до умов війни,

забезпечуючи дітям простір для відновлення, розвитку та формування стійкості.

Список використаних джерел:

1. Коляда О., Оніщенко Н. Особливості психоемоційного стану дітей в умовах війни. Проблеми екстремальної та кризової психології Проблеми екстремальної та кризової психології. 2024. 1(7) С. 93–04.
2. Art therapy helps nine year old find hope for future URL: <https://www.unicef.org/ukraine/stories/art-therapy-helps-find-hope>
3. Три години спокою: що означає Безпечний простір для сімей в Ізюмі URL: <https://www.unicef.org/ukraine/en/stories/three-hours-of-peace>
4. National Child Traumatic Stress Network / U.S. досвід — «Building Community Resilience for Children and Families» (Оклахома, США). Досвід інтеграції рекреаційних/дозвілєвих програм як частини системи підтримки дітей після катастроф. С. 45–46 URL: https://www.nctsn.org/sites/default/files/resources/building_community_resilience_for_children_families.pdf